

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizărilor nr. 243g/2023 și nr. 260g/2023

privind excepțiile de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 53 alin.
(2) din Codul de procedură civilă

*(continuitatea ședinței de judecată și amânarea pledoariilor până la
soluționarea cererii de recuzare)*

CHIȘINĂU

14 decembrie 2023

Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Liuba ȘOVA, *președinte de ședință*,
nei Viorica PUICA,
dlui Nicolae ROȘCA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea nei Ludmila Chihai, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizările înregistrate la 7 noiembrie 2023 și 27 noiembrie 2023,

Examinând admisibilitatea sesizărilor menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarelor,
Deliberând la 14 decembrie 2023, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află sesizările privind excepțiile de neconstituționalitate a textului „fără a afecta continuitatea ședinței de judecată, însă până la soluționarea cererii de recuzare se amână pledoariile” din articolul 53 alin. (2) din Codul de procedură civilă, adoptat prin Legea nr. 225 din 30 mai 2003, ridicate de dl avocat Ion Botnarenco, în interesele dlui Dmitri Capațina, parte în dosarul nr. 2p/s-404/2021, și, respectiv, în interesele nei Irina Presenti, parte în dosarul nr. 2-15829/2022, ambele pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Centru.

2. Sesizările privind excepțiile de neconstituționalitate au fost trimise la Curtea Constituțională de dl judecător Roman Pascari, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

3. Având în vedere identitatea de obiect a sesizărilor și a motivelor care stau la baza criticilor de neconstituționalitate, Curtea a decis conexarea lor într-un singur dosar, pe baza articolului 43 din Codul jurisdicției constituționale, atribuindu-i numărul 243g/2023.

A. Circumstanțele litigiilor principale

1.1. Dosarul nr. 2p/s-404/2021 (sesizarea nr. 243g/2023)

4. Pe rolul Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, se află cauza civilă formulată de dl Ghenadie Struța împotriva dlui Dmitri Capațina cu privire la evacuarea și la repararea prejudiciului.

5. La 27 septembrie 2023, dl avocat Ion Botnarenco a depus, în interesele dlui Dmitri Capațina, o cerere de recuzare împotriva dlui judecător Roman Pascari. Domnul judecător Roman Pascari a consemnat această cerere de recuzare și a dispus continuarea examinării cauzei civile, invocând textul „fără a afecta continuitatea ședinței de judecată, însă până la soluționarea cererii de recuzare se amână pledoariile” din articolul 53 alin. (2) din Codul de procedură civilă. Cererea de recuzare a fost distribuită spre soluționare dlui

judecător Sergiu Suvac. Printr-o încheiere din 4 octombrie 2023, cererea de recuzare în privința dlui judecător Roman Pascari a fost respinsă, acesta continuând judecarea cauzei.

6. În cadrul ședinței de judecată, dl avocat Ion Botnarenco a ridicat, în interesele dlui Dmitri Capațina, excepția de neconstituționalitate a textului „fără a afecta continuitatea ședinței de judecată, însă până la soluționarea cererii de recuzare se amână pledoariile” din articolul 53 alin. (2) din Codul de procedură civilă.

7. Printr-o încheiere din 1 noiembrie 2023, Judecătoria Chișinău, sediul Centru, a admis cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

1.2. Dosarul nr. 2-15829/2022 (sesizarea nr. 260g/2023)

8. Pe rolul Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, se află cauza civilă formulată de dna Irina Presenti împotriva dlor Valeriu Braga, Alexandru Ceaicovschi și dnei Natalia Stoianova, având ca intervenienți accesorii SRL „Invitro Diagnostic”, Biroul notarial Palancean Liliana, SRL „Liberopay”, dl Arcadie Topalo, cu privire la declararea nulității unor contracte de vânzare-cumpărare a părții sociale.

9. La 27 septembrie 2023, dl avocat Ion Botnarenco a depus, în interesele dnei Irina Presenti, o cerere de recuzare împotriva dlui judecător Roman Pascari. Domnul judecător Roman Pascari a consemnat această cerere de recuzare și a dispus continuarea examinării cauzei civile, invocând textul „fără a afecta continuitatea ședinței de judecată, însă până la soluționarea cererii de recuzare se amână pledoariile” din articolul 53 alin. (2) din Codul de procedură civilă. Cererea de recuzare a fost distribuită spre soluționare dnei judecător Eleonora Badan-Melnic. Printr-o încheiere din 29 septembrie 2023, cererea de recuzare în privința dlui judecător Roman Pascari a fost respinsă, acesta continuând judecarea cauzei.

10. În cadrul ședinței de judecată, dl avocat Ion Botnarenco a ridicat, în interesele dnei Irina Presenti, excepția de neconstituționalitate a textului „fără a afecta continuitatea ședinței de judecată, însă până la soluționarea cererii de recuzare se amână pledoariile” din articolul 53 alin. (2) din Codul de procedură civilă.

11. Printr-o încheiere din 21 noiembrie 2023, Judecătoria Chișinău, sediul Centru, a admis cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

12. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 7 Constituția, Lege Supremă

„Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.”

Articolul 20 Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 26 Dreptul la apărare

„(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

(3) În tot cursul procesului părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

(4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege.”

Articolul 54 Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

13. Prevederile relevante ale Codului de procedură civilă, adoptat prin Legea nr. 225 din 30 mai 2003, sunt următoarele:

Articolul 53 Procedura de soluționare a cererii de recuzare

„(1) Propunerea de recuzare se examinează de instanța sesizată cu acțiunea. Instanța examinează explicațiile persoanei a cărei recuzare se solicită, dacă acestea au fost depuse, și ascultă opinia participanților la proces. Nu se admite interogarea ca mijloc de dovadă a motivelor de recuzare, nici efectuarea unor acte de procedură.

[Alin.(11) art. 53 abrogat prin Legea nr. 17 din 05.04.2018, în vigoare 01.06.2018]

(2) Cererea de recuzare se distribuie spre soluționare în mod aleatoriu prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor și se examinează în cel mult 5 zile

lucrătoare din momentul repartizării, **fără a afecta continuitatea ședinței de judecată, însă pînă la soluționarea cererii de recuzare se amîna pledoariile.**

(3) Dacă, din motivul recuzării, în instanța sesizată cu cauză nu se poate constitui complet de judecată, cererea de recuzare se va judeca de instanța ierarhic superioară spre care se îndreaptă calea de atac respectivă.

(4) Recuzarea expertului, specialistului, interpretului și grefierului se examinează de instanța care judecă cauza.

(5) Instanța decide asupra recuzării în camera de deliberare printr-o încheiere motivată, care nu se supune nici unei căi de atac decât o dată cu fondul hotărârii sau al deciziei.”

Articolul 54

Efectele admiterii cererii de recuzare

„(1) Dacă cererea de recuzare a fost admisă de instanța sesizată, cauza se examinează de un alt judecător sau de un alt complet de judecători al acestei instanțe. În cazul neadmiterii cererii, cauza se examinează de judecătorii desemnați.

(2) Dacă instanța superioară investită cu dreptul de a examina cereri de recuzare în cazurile prevăzute de art. 53 alin. (3) găsește că cererea de recuzare este întemeiată, va dispune trimiterea cauzei la o instanță de același grad, iar în cazul imposibilității o va expedia spre examinare instanței ierarhic superioare spre care se îndreaptă calea de atac respectivă.

(3) În cazul respingerii cererii, cauza se va restitui spre judecare instanței inițiale.

(4) În încheierea prin care s-a admis recuzarea se precizează în ce măsură actele îndeplinite de judecătorul recuzat urmează să fie menținute.”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepțiilor de neconstituționalitate

14. Autorul sesizărilor susține că prevederile contestate instituie o ingerință în dreptul la un proces echitabil atunci când există motive legitime referitoare la parțialitatea judecătorului căruia i s-a încredințat examinarea cauzei civile.

15. Totodată, autorul sesizărilor afirmă că prevederile contestate obligă părțile procesului să exercite drepturile procesuale în fața unui judecător căruia i-a fost înaintată o cerere de recuzare și față de care există dubii asupra imparțialității la examinarea cauzei în continuare. Autorul sesizărilor susține că există riscul îngrădirii dreptului procesual de a depune cereri și demersuri, dacă ședința de judecată continuă fără întrerupere, iar partea care a depus o cerere de recuzare a judecătorului refuză să prezinte cereri și demersuri legate de acțiunea civilă pe motiv că nu are încredere în obiectivitatea examinării cererilor.

16. În opinia autorului excepțiilor de neconstituționalitate, prevederile contestate sunt contrare articolelor 7 (*Constituția, Legea Supremă*), 20 (*accesul liber la justiție*), 23 (*dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle*), 26 (*dreptul la apărare*) și 54 (*restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți*) din Constituție.

B. Aprecierea Curții

17. Examinând admisibilitatea sesizărilor privind excepțiile de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

18. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Codul de procedură civilă, adoptat prin Legea nr. 225 din 30 mai 2003, ține de competența Curții Constituționale.

19. Excepțiile de neconstituționalitate au fost ridicate de avocatul unor părți în proces. Ele sunt formulate de subiectul căruia i s-a conferit acest drept, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

20. Curtea reține că obiectul excepțiilor de neconstituționalitate îl constituie textul „fără a afecta continuitatea ședinței de judecată, însă până la soluționarea cererii de recuzare se amână pledoariile” din articolul 53 alin. (2) din Codul de procedură civilă. Curtea constată că prevederile contestate nu au făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate.

21. Curtea reiterează că o altă condiție pentru formularea unei excepții de neconstituționalitate o constituie aplicabilitatea prevederilor contestate în cauza în care a fost ridicată excepția (a se vedea punctul 1 din dispozitivul HCC nr.2 din 9 februarie 2016). Astfel, prin prisma materialelor sesizărilor, Curtea va aprecia dacă prevederile contestate urmează a fi aplicate de către instanța de judecată la soluționarea cauzelor în cadrul cărora au fost ridicate excepțiile de neconstituționalitate.

22. Curtea observă că autorul excepțiilor pune în discuție problema că prevederile contestate permit judecătorului căruia i-a fost înaintată o cerere de recuzare și față de care participantul are dubii asupra imparțialității să continue ședința de judecată, cu amânarea pledoariilor până la soluționarea cererii de recuzare.

23. Curtea reține că articolul 53 alin. (2) din Codul de procedură civilă prevede că cererea de recuzare se distribuie spre soluționare în mod aleatoriu prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor și se examinează în cel mult 5 zile lucrătoare din momentul repartizării, fără a afecta continuitatea ședinței de judecată, însă până la soluționarea cererii de recuzare se amână pledoariile.

24. Curtea menționează că declanșarea unei proceduri de recuzare implică (i) examinarea cu celeritate a cererii și (ii) respectarea drepturilor celorlalți participanți la proces. Așadar, textul contestat vizează o procedură integrată procesului în curs de judecată, al cărui scop este tocmai asigurarea desfășurării rezonabile a judecății, și nicidecum încălcarea principiilor procesului echitabil (a se vedea DCC nr. 39 din 29 martie 2022, § 25).

25. Curtea reiterează că rațiunea unei astfel de reglementări constă în necesitatea asigurării continuității activității jurisdicționale. În caz contrar, există riscul ca instituția recuzării să se transforme într-un instrument care ar pune în pericol judecarea cauzei într-un termen rezonabil (a se vedea DCC nr. 39 din 29 martie 2022, § 26; DCC nr. 121 din 28 septembrie 2023, § 20).

26. Totodată, Curtea a constatat existența unor garanții procedurale manifestate prin existența căilor de atac împotriva hotărârii judecătorești (a se vedea DCC nr. 39 din 29 martie 2022, § 27). Mai mult, Curtea reține că legea procesuală civilă instituie garanții procedurale și atunci când se admite cererea de recuzare a judecătorului. Astfel, articolul 54 alin. (4) din Codul de procedură civilă stabilește că în încheierea prin care s-a admis recuzarea se

precizează în ce măsură actele îndeplinite de judecătorul recuzat urmează să fie menținute.

27. Având în vedere circumstanțele cauzei, Curtea observă că cererile de recuzare a judecătorului au fost respinse prin două încheieri și a fost dispusă continuarea judecării cauzelor de către judecătorul desemnat inițial (a se vedea § 5, § 9 *supra*).

28. În acest context, Curtea reține că poate verifica constituționalitatea prevederilor contestate dacă soluția sa poate fi favorabilă situației autorului excepției. În această cauză, eventuala declarare a neconstituționalității prevederilor contestate sub aspectul invocat în sesizare nu-i poate servi autorului, deoarece prezenta excepție de neconstituționalitate a fost înaintată cu omiterea fazei incidentale, iar cauza civilă se află în curs de examinare la o altă etapă a procesului civil (DCC nr. 11 din 1 februarie 2022, § 17).

29. În jurisprudența sa, Curtea a reținut că excepția de neconstituționalitate nu manifestă doar o funcție preventivă, ci și una reparatorie, pentru că ea privește, în primul rând, situația concretă a părții lezate în drepturile sale prin norma criticată. De invocarea unei excepții de neconstituționalitate trebuie să profite, în primul rând, autorul acesteia, în caz contrar acest instrument devine o *actio popularis*, pierzându-se, în aceste condiții, caracterul concret și efectiv al excepției (a se vedea DCC nr. 108 din 29 august 2023, § 22; DCC nr. 115 din 26 septembrie 2023, § 24).

30. Prin urmare, Curtea constată că sesizările privind excepțiile de neconstituționalitate nu întrunesc condițiile de admisibilitate și nu pot fi acceptate pentru examinare în fond.

Din aceste motive, pe baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibile* sesizările privind excepțiile de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 53 alin. (2) din Codul de procedură civilă, ridicate de dl avocat Ion Botnarenco, în interesele dlui Dmitri Capațina, parte în dosarul nr. 2p/s-404/2021, și, respectiv, în interesele dnei Irina Presenti, parte în dosarul nr. 2-15829/2022, ambele pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Centru.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte de ședință

Liuba ȘOVA

Chișinău, 14 decembrie 2023

DCC nr. 180

Dosarul nr. 243g/2023